

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”MUSIK ÄR GLÄDJE”

- En kvalitativ undersökning av hur forskollärare arbetar med musik som medel för lärande

Lindha Norberg och Isabelle Paremyr

Inriktning och specialisering: BAUN, Drama, Musik

Handledare: Christina Ekström

Examinator: Jan Eriksson

Rapportnummer: VT10 1120 3

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Musik är glädje -En kvalitativ undersökning av hur förskollärare arbetar med musik som medel för lärande

Författare: Lindha Norberg, Isabelle Paremyr

Termin och år: 7, VT 2010

Kursansvarig institution: För LAU370: Sociologiska institutionen

Handledare: Christina Ekström

Examinator: Jan Eriksson

Rapportnummer: VT10 1120 3

Nyckelord: Musik, lärande, fin- och grovmotorik, språkutveckling, socialt samspel, sociokulturellt perspektiv, pedagogers förhållningssätt, förskola.

Sammanfattning:

Syftet är att belysa hur förskolepedagoger tänker kring och arbetar med att integrera musik i sin verksamhet som medel för lärande. Detta med särskild hänsyn till barns språkutveckling, motorik och sociala samspel. De frågeställningar vi valt att utgå från är: *Hur använder pedagoger musik i lärandemiljön? Vad får det för resultat för barnen om pedagoger använder musik som ett medel för lärande?* samt *Hur tänker pedagogerna kring musik som medel för lärande?* Undersökningen bygger på material i form av tidigare forskning samt på intervjuer med sex pedagoger på tre olika förskolor i skilda stadsdelar i Göteborgsområdet.

Av de sex pedagoger vi har intervjuat arbetar tre på en förskola som har musikinriktning. Anledningen till varför vi valt att ha med denna baseras på intentionen att jämföra verksamheten där med hur andra förskolor arbetar med musik. Efter genomförda intervjuer har vi transkriberat de svar vi fått och gjort en sammanställning av dessa. Till sist har vi analyserat vårt empiriska material genom att använda oss av den litteratur vi läst.

Resultatet av vår undersökning visar att samtliga informanter har en medvetenhet om att musik gynnar barns lärande, däremot använder sig informanterna av det på ett mer eller mindre medvetet sätt i respektive verksamhet. I de undersökningar vi gjort har vi sett att pedagogerna är medvetna om att musik främjar språket, motoriken och det sociala samspelet hos barnen. En del av pedagogerna verkar ha fått upp ögonen beträffande detta under vår intervju. Samtliga informanter i vår undersökning betonar vikten av att musik i första hand är glädje därav namnet på vår uppsats.

Vår förhoppning är att detta arbete kan vara en källa till att hitta inspiration till att integrera musik som medel för lärande ute på förskolorna. Vidare bör lämpligen problemfältet inte enbart beröra oss som nytexaminerade förskollärare utan även förskollärare som arbetat många år. Detta arbete har stärkt vår övertygelse om att musik på ett lustfyllt sätt kan

stimulera lärande samtidigt som musicerande i sig kan vara en glädjekälla. Vi tycker musiken är lustfylld, lärorik och glädjande och vill därför föra detta vidare till barnen då vi menar att grunden för barnens musikintresse läggs i förskolan.

Förord

Vi har till största delen gjort detta arbete gemensamt men har dock delat upp och skrivit vissa delar av uppsatsen var för sig för att sedan sammanställa de vi gjort tillsammans. Intervjuerna i arbetet har vi dels gjort en och en men även ett par gemensamt för att därefter transkribera samtliga intervjuer. Vi vill tacka alla pedagoger som ställt upp och deltagit i de intervjuer vi gjort samt vår handledare Christina Ekström som har varit ett stort stöd genom vårt skrivande, utan dig hade det aldrig gått!

Innehållsförteckning

1	BAKGRUND.....	6
2	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
3	TEORETISK ANKNYTNING.....	7
4	TIDIGARE FORSKNING.....	9
4.1	<i>Musik och språk.....</i>	9
4.2	<i>Musik och motorik.....</i>	11
4.3	<i>Musik och samspel.....</i>	14
5	METOD OCH MATERIAL.....	17
5.1	<i>Val av metod.....</i>	17
5.2	<i>Urval av material.....</i>	18
5.3	<i>Genomförande.....</i>	19
5.4	<i>Etiska hänsynstaganden.....</i>	19
5.5	<i>Reflektioner kring material, metod och resultat.....</i>	20
6	RESULTAT.....	21
6.1	<i>Inledning.....</i>	21
6.2	<i>Intervjufrågor som relaterar till frågeställningen: Hur använder pedagoger musik i lärandemiljön?.....</i>	22
6.3	<i>Intervjufrågor som relaterar till frågeställningen: Vad får det för resultat för barnen om pedagoger använder musik som ett medel för lärande?.....</i>	23
6.4	<i>Intervjufrågor som relaterar till frågeställningen: Hur tänker pedagogerna kring musik som medel för lärande?.....</i>	24
7	DISKUSSION.....	27
8	SLUTDISKUSSION.....	30
9	SLUTORD.....	31

Referenser

Bilaga

1 Bakgrund

Vårt arbete handlar om hur musik kan användas som medel för lärande i förskolan.

Vad är då grunden till att vi har valt att arbeta med musik som ett medel för lärande i vårt examensarbete? Vi båda har alltid haft ett stort intresse för musik men efter att ha läst specialiseringen Grundläggande Musikdidaktik 15 hp upplevde vi ännu starkare band till att musik är något man kan använda sig av i förskolan.

Medan kursen i musikpedagogik pågick fick vi upp ögonen för hur användbart och glädjande musik är för barns lärande. Genom ett varierat arbetssätt i verksamheten blir lärandet lustfyllt och lärorikt för barnen. Likaså fick vi insikt om att arbete med musik kan bidra till att utforma den pedagogiska miljön mera varierat för att möta barns olika inlärningssätt och behov. Detta står i samklang med vad som står att läsa i Lpfö-98: ”Förskolan skall lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten skall vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar” (s.4). Vi har med erfärit under vår VFU att det verkar vara roligt och lärorikt för barnen att arbeta med musik som medel för lärande i förskolan.

Det råder inga tvivel om att det är betydelsefullt att arbeta med estetiska uttrycksmedel i den pedagogiska verksamheten i förskolan. Detta tydliggörs i Lpfö-98 där ett av målen är att: ”Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin skapande förmåga[...] i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama” (s.9).

Genom diskussioner vi haft med kurskamrater har vi förstått att musik som ett medel för lärande ser olika ut på förskolorna, att pedagoger inte arbetar på samma sätt, att de har olika syn på musik som en alternativ lärandemetod samt att musik används för olika syften i lärandeprocessen. Vi behöver inte gå längre än till våra egna VFU-förskolor där vi ser stor skillnad i hur pedagogerna integrerar musik i sin verksamhet. Frågan är hur medvetna pedagoger är om pedagogiska möjligheter med musik och om musicerandet syftar till att stödja specifika lärandeprocesser.

Därför ville vi undersöka, försöka belysa och fördjupa förståelse för hur pedagoger arbetar med musik och vilken inställning de har till ämnet. Utgångspunkten för vårt arbete var våra skilda erfarenheter av hur pedagoger använder sig av musik i förskolan. När vi reflekterade kring musikens betydelse för barns lärande gick våra tankar till hur mycket barn kan utveckla genom musiken, detta utifrån de tre grundpelarna i vårt kommande arbete som förskollärare: språket, motoriken och det sociala samspelet.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet är att belysa hur förskolepedagoger tänker kring och arbetar med att integrera musik i sin verksamhet som medel för lärande. Detta med särskild hänsyn till barns språkutveckling, motorik och sociala samspel.

Övergripande frågeställningar är:

- Hur använder pedagoger musik i lärandemiljön?
- Vad får det för resultat för barnen om pedagoger använder musik som ett medel för lärande?
- Hur tänker pedagogerna kring musik som medel för lärande?

3 Teoretisk anknytning

Som grund för undersökningen ligger det sociokulturella perspektivet vars grundare är Lev S Vygotskij (1896-1934). Anledningen till att vi låter detta perspektiv utgöra teoretisk bas för vårt arbete är att problemområdet – lärande med hjälp av musik – verkar stå i samklang med den betydelse Vygotskij tillskriver samspel med miljön/omgivningen och genom skapande/kreativitet för lärande och pedagogisk utveckling.

Vygotskij var nytänkare inom den sovjetiska psykologin och språkforskningen i början av 1930-talet men blev känd i väst först på 1960-talet. Vygotskij förde fram idén om att barns utveckling sker i samspel med barnets omgivning i högre grad än att det är en oberoende personlig process för barnen. Vygotskij ser således miljön som avgörande för individens utveckling (Claesson 2002:29–30). Vygotskij tar i sin bok *Fantasi och kreativitet i barndomen* (2002:15) upp en viktig fråga som han ser det inom barnpsykologi och pedagogik. Han belyser där hur viktigt det är för barn att skapa: utvecklingen av skapandet har betydelse för barnens allmänna utveckling och mognad. Vygotskij menar att kreativa processer i barns lek kan iakttas redan vid mycket tidig ålder. Exempel på detta kan vara att barn föreställer sig att ett föremål är något annat än det i själva verket ser ut att vara (2002:15).

Det är flera forskare som anammat Vygotskijs teori liksom att de har tolkat och utvecklat den på sitt sätt. Bland dessa har vi valt att lyfta fram Silwa Claesson, Olga Dysthe och Roger Säljö.

I sin bok *Lärande i praktiken* (2000) anger Säljö att det centrala för det sociokulturella perspektivet är kommunikation och språkanvändning och detta utgör förbindelsen mellan barnet och dess omgivning (Tulviste i Säljö 2000:67). Vidare anger Säljö att gemensamt för oss människor är att vi tolkar vår omvärld i gemensamma och kollektiva mänskliga verksamheter, vi föds in i och utvecklas inom ramen för samspel med andra människor. Alltifrån första skedet gör vi och får våra erfarenheter gemensamt med andra människor (Säljö 2000:66). Vidare tar Säljö upp att inom den sociokulturella teoriramen finns det ingen slutpunkt för den mänskliga utvecklingen utan vi lever i ständig utveckling. Detta på grund av, att de psykologiska/språkliga likväl som de fysiska det vill säga artefakterna hela tiden förändras och utvecklas. På samma sätt kommer våra kunskaper och intellektuella förmåga på motsvarande sätt att förbättras och förändra sig kontinuerligt genom införandet av ny teknik och att vi får nya kunskaper (s.71).

Vygotskij fokuserar mycket på den sociala miljön och samspelet mellan individer. Claesson, i sin bok *Spår av teorier i praktiken. Några skolexempel* (2002), tolkar det Vygotskij skriver om det sociokulturella perspektivet/situerade lärande som så, att hur barn utvecklas hör ihop med i vilken miljö han eller hon växer upp. Människan integreras i den kontext hon eller han växer upp i, man lär av varandra och det sociala samspelet är i centrum. Det situerade lärandet ger användbar och robust kunskap, detta genom att betoningen ligger på själva processen och inte på den färdiga produkten (Claesson 2002:30). Vygotskij betonar också hur viktigt språket är för lärandet, kommunikationen är det centrala, vilket i skolsammanhang kan betyda dialog, smågruppsamtal, kommunikation via dator och så vidare. Vidare menar Claesson att det inte heller går att skilja barnets utveckling och lärande åt (Claesson 2002:29).

Claesson beskriver det sociokulturella perspektivet i tre nyckelord hon menar att det sociokulturella perspektivet innefattar *omgivning, kommunikation* och *sammanhang* det ena utesluter inte det andra.

Claesson menar att det sociokulturella förhållningssättet inte har direkt fokus på hur elever/barn uppfattar något utan det är i stället den omgivande kulturen, kommunikationen och sammanhanget som är i fokus i läroprocessen (Claesson 2002:30).

Tilläggas kan att Dysthe på liknande sätt tar upp i sin bok, *Dialog, samspel och lärande* (2003) att lärande har med relationer att göra, dessutom tar författaren även upp detta med att lärande sker genom ett aktivt deltagande och genom deltagarnas samspel, språk och kommunikation vilka är grundläggande element i läroprocessen hos individen. I klartext skulle man kunna säga att det sociokulturella perspektivet ser på lärandet som ett deltagande i en social praktik. Balansen mellan det individuella och det sociala är avgörande i lärmiljön. Lärande är inte bara det som sker i elevens huvud utan omgivningen har stor betydelse (Dysthe 2003:31–33). Lika angeläget inom det sociokulturella perspektivet är att personen i fråga har viljan att lära, det är på samma sätt betydelsefullt att individen känner en meningsfullhet i det de ska lära, vilket kan bero på om man upplever att kunskap och lärande betraktas som viktigt i de grupper man ingår i vid just den tidpunkten. Det är därför av stor vikt att pedagoger och lärare skapar en klasskultur som både barn och vuxna värdesätter, inte bara läraren (s.39).

De forskare vi har presenterat i vår genomgång av det sociokulturella perspektivet lyfter alla fram kommunikation, språk och samspelet mellan individer som centrala delar i det sociokulturella perspektivet. Hur en individ utvecklas har och göra med i vilken miljö han eller hon växer upp i vidare poängteras det att vi lär av varandra och lärandet sker genom ett aktivt deltagande. Dessutom framhåller Säljö att inom den sociokulturella teoriramen finns det ingen slutpunkt för den mänskliga utvecklingen utan vi lever i ständig utveckling. Samtliga av författarna verkar ha samma fokus och har tolkat Vygotskij på snarlika sätt.

4 Tidigare forskning

Tidigare forskning som rör problemfältet är omfattande och vi har därför gjort ett urval av vad som verkar vara relevant för vår undersökning. Vi har tillsammans med vår handledare gjort ett urval av de böcker vi tycker verkar vara väsentliga att använda oss av i vår uppsats. Vi har valt att utforma den skriftliga framställningen i enlighet med de tre inriktningarna: språkutveckling, motorik och socialt samspel. Vi har valt att dela upp genomgången i tre olika delar för att göra det mer lättöverskådligt och lättläst för läsaren, dessutom för att lättare kunna urskilja vem av forskarna som har uttryckt vad. Den första delen behandlar musikens relation till språket, den andra tar upp förhållandet musik och motorik och det avslutande sambandet mellan musik och det sociala samspelet. Den fråga vi ställde vid genomläsningen av tidigare forskning var hur man som pedagog kan använda musik som medel/pedagogiskt redskap i barns språkutveckling, motorik och sociala samspel i förskolan.

3.1 Musik och språk

Bland forskning om musik och språk valde vi Ulf Jederlund och hans *Musik och språk* samt Berit Uddéns *Tanke-Visa-Språk*. Jederlund är musikterapeut och utbildare och har i tjugo års tid arbetat som musikpedagog med barn, unga och vuxna i särskola, förskola, skola, daglig verksamhet och vuxenhabilitering. De sista tio åren har Jederlund bland annat arbetat som legitimerad psykoterapeut. Udden är forskare och universitetslektor i musikvetenskap med inriktning mot musikpedagogik och är dessutom verksam som lärarutbildare i musik för förskolan och grundskolans tidiga åldrar vid musikhögskolan, Örebro universitet.

Jederlunds bok behandlar sambandet mellan barns musikaliska och språkliga utveckling. Därtill tar boken upp ett antal olika praktiska pedagogiska erfarenheter. Jederlund anger att barns musikaliska språkförståelse är – att kunna förstå de musikaliska elementen och de koder som via uppfattningsförmåga når hjärnan och på det sättet väcker känslor, bilder och minnen till liv – är något som utvecklas mycket tidigt i deras liv, redan före talspråket. Det finns barn som av någon orsak kan ha svårt med sin talspråkutveckling, genom att erbjuda dessa barn en lustfylld språklig utveckling till exempel med musik och rörelse kan man vända något negativt till positivt. Exempel på detta kan vara att använda sig av musik, rim och ramsor och rörelse i verksamheten vilket gör att den kommunikativa identiteten stärks hos barnen med hjälp av musiken (Jederlund 2002:146). Jederlund pekar på studier gjorda av Bryant m.fl. som visar att om barn får stifta bekantskap med barnramsor tidigt hjälper det barnen att utveckla en fonologisk medvetenhet, vilket är en nödvändighet för att kunna lära sig läsa och skriva. Studien ger också stöd för att barn som rimmigt och ramsat mycket får lättare med sin läs- och skrivinlärning längre fram (s.98). Jederlund nämner att i skapande lek som till exempel musik ges barnen naturliga situationer att kunna utveckla sitt talspråk tillsammans med andra, både barn och vuxna. Att vuxna är med aktivt i barnens lek är något som barn tycker mycket om, inte enbart för att leken berikas i sitt innehåll utan också att det blir ett större inslag av talat språk som då bidrar till barnens språkutveckling och lärande (s.88). Vidare menar Jederlund, att det är viktigt för barnen att känna mening och delaktighet i sin läroprocess för att ny kunskap ska uppstå. Detta gäller språkinlärning och musiktillägnet särskilt, men också språktillägnet i musik sammanhang (s.89). I forskning Jederlund refererar till pekar han på att han har visat sig att om man utövar ett långsiktigt musikpedagogiskt arbete på förskolan som innebär att lyssna, skapa och spela har detta stor betydelse för de små barnens utveckling. Genom musik tränar sig barnen i språk, motorik och socialt samspel (Rauscher i Jederlund 2002:112–113).

Med sin bok *Tanke-Visa- Språk* syftar Uddén på att vi ska öka vår didaktiska medvetenhet om varför det är så viktigt att sjunga och röra sig rytmiskt med barn. Hon vill utmana alla pedagoger till att bli medvetna om musikens betydelse för tanke- och språkutvecklingen och påpeka att barn lär om livet genom att ta sig an det på ett musikaliskt sätt. Människan har en medfödd förmåga att kunna röra sig rytmiskt med sin kropp vilket möjliggör att vi kan imitera och upprepa det någon annan gör, både med kropp och med röst. Uddén tar också upp att det viktigaste i förskola och skola är att man som pedagog måste ha som utgångspunkt att barnen har olika sätt att lära sig.

Redan i spädbarnsåldern börjar barnen att låta på vokaler som de besvarar moderns/faderns språk med. Genom läten och ljud förstår de varandra som de rytmiserar i samband med beröring (Uddén, 2004:83). Vidare skriver Uddén (s.84) att varje normalt barn utvecklar sin sång och sitt tal, detta sker genom att den som sköter om dem lär barnen att använda sig av den musiska lekens form. Uddén pekar på en svensk studie som gjorts om ettåringars lärande på förskolan där det beskrivs att flertalet av barnen kunde sjunga hela sånger innan de ens kunde tala med sammanhängande fraser (Lindahl i Uddén 1995:85). Uddén har själv gjort praktiska försök när barn har fått tralla de visor de kunde men utan att använda sig av ord, det visade sig då att barnen sjöng melodierna mera rent då de slapp att uttala de komplicerade orden. Detta kan då ses som en bekräftelse på att kunnandet att sjunga kommer före talspråket och att det verkar som barn använder sig av sången som ett medel för att utveckla sitt talspråk. Uddén påvisar också att om inte barnen får någon yttre stimulans av sin omgivning när det till exempel gäller sång kan detta leda till att barnets sång och talförmåga blir bristfällig.

En pedagog som är musiskt medveten bygger in visan med rörelselek och dans i sitt vardagsarbete och tar tillvara musikens sociala funktioner för glädje och samhörighet samt dess samlande kraft för koncentration av barnens funderingar och språkförmåga. Om barnen får detta stöd genom sång och rytmisk lek börjar de små barnen efter hand att uttrycka ett talspråk (2004:113). Ett ansenligt problem som finns idag är att många pedagoger inte känner sig trygga i sina musiska uttrycksformer vilket är ett dilemma. Men det viktigaste med detta är att vi som pedagoger har en positiv inställning och vilja att öva upp vår musiska lekfärdighet (Uddén, 2004:117).

Jämförelse mellan ovan presenterad forskning

Sammantaget poängterar både Jederlund (2002) och Uddén (2004) att pedagogerna på förskolor och skolor använder sig av musik som komplement till lärandet tillsammans med barnen.

Uddén skriver att det är centralt att pedagoger ute på förskolor och skolor förstår att det är viktigt att vara medveten om hur viktig musik är för barns tanke- och språkutveckling. Dessutom att barn lär sig på ett annat och kanske ibland enklare tillvägagångssätt för vissa genom att ta sig an det de ska lära sig på ett musikaliskt sätt. Detta anger också Jederlund (2002) om än på ett annat vis, som exempel tar han upp ett barn som kan ha problem med sin talspråkutveckling. Jederlund gör då gällande att om man som pedagog erbjuder barnet i

fråga en lustfylld språklig utveckling tidigt exempelvis genom musik och rörelse kan man då som pedagog vända det negativa till något positivt gällande barnets språkutveckling.

Vidare tar Jederlund upp att i en studie som gjorts har det visat sig att om barn tidigt i sitt liv får stifta bekantskap med till exempel barnramsor blir detta till hjälp för barnen i framtiden att utveckla en fonologisk medvetenhet. Viket är ett måste att lära sig för att framöver kunna lära sig att läsa och skriva, studien ger också stöd till att barn som har rimmat och ramsat mycket när de var små får det lättare med sin skriv- och läsinlärning framigenom. Även Uddén tar i sin bok upp detta där hon pekar på att om de som sköter om barnen lär sig att använda sig av den musikaliska lekens form, leder detta till att varje normalt barn utvecklar sin sång och sitt tal.

Dessutom tar Uddén upp ett exempel på en studie som gjorts av M. Lindahl som visar på att flertalet av barnen som var med i undersökningen kunde sjunga hela sånger innan de ens kunde tala med sammanhängande fraser. På liknande sätt tar Jederlund upp detta i sin bok där han påpekar att barn kan förstå de musikaliska elementen och de koder som de uppfattar via hjärnan. Barnen väcker på detta sätt känslor, bilder och minnen till liv och detta är då något som utvecklas mycket tidigt i deras liv, redan innan de kan tala.

Vidare tar Uddén upp att en pedagog som är musiskt medveten och tar tillvara på musikens sociala funktioner för exempelvis barns språkutveckling, får barnen detta stöd av pedagogerna genom sång och lek börjar barnen efterhand uttrycka ett talspråk. Jederlund konstaterar på samma sätt att det är betydelsefullt att barn har engagerade partners att samtala och sjunga med för att på så vis få möjlighet till att utveckla sitt språk i samspel med andra barn och vuxna i sin omgivning.

3.2 Musik och motorik

Bland forskning om musik och motorik valde vi Mallo Vesterlund som är forskollärare och språkpedagog och hennes *Musikspråka i förskolan – Med musik, rytmik och rörelse (2003)*. Vesterlunds bok har kommit till i samarbete med Ulf Jederlund som under åren blivit en nära samarbetspartner med Vesterlund. Boken kan därför ses som ett praktiskt komplement till Jederlunds (2002) teoretiska dokumentation. Boken verkar till största delen fokusera på barns språkutveckling men belyser även detta med att det krävs en aktiv handling för att förstå, det är först då vi får en förståelse för det vi ska lära. Att vi får en upplevelse via lek och musik för att på så vis utveckla våra tankar och fantasi på ett sätt som barnen upplever som lustfyllt. Därefter tar vi upp Greta Langlo -Jagtøien, Kolbjørn Hansen och Claes Annerstedt vilka har skrivit boken *Motorik, lek och lärande (2002)*. Langlo-Jagtøien är högskolelektor i kroppsövning vid högskolan i Sør-Trøndelag, Norge. Hansen är lektor i kroppsövning vid Högskolan i Nesna, Norge och Annerstedt är lektor vid institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet.

Vesterlund nämner tre olika sätt pedagoger kan arbeta med barn och musik. Det första hon tar upp är att vi kan leda till exempel en samling med enbart sång och vår kropp, det andra sättet hon pekar på är att pedagogen kompar sångerna med något instrument och slutligen att de kan använda sig av musik som är inspelad på cd eller kassetband i sina samlingar tillsammans med barnen. Vesterlund menar att alla tre olika sätt kan fungera precis lika bra, det viktiga är att pedagogen känner sig trygg att arbeta med det sätt de valt och använda sig av. Vidare menar Vesterlund att med kroppen, rösten och ett öppet sinne kommer man mycket långt i sitt

sätt att arbeta med musik i sällskap med barnen. Glädjen att sjunga och röra sig ihop är det som är det allra viktigaste anser Vesterlund (s.19).

Vesterlund ger uttryck åt att när vi hör ordet musik är det oftast till sång våra tankar går, men det finns andra sätt att tolka musik på. Som stöd för detta kan nämnas att alla har vi en kropp som kan röra sig rytmiskt, dansa och åstadkomma olika ljud. Att använda vår kropp som en trumma i rytmiskt spel och rörelse är ett enkelt och roligt sätt att leka fram ljud och olika komp och rytmen finns hos oss alla, det handlar bara om att upptäcka den (s.20).

Barns grundrörelser, exempelvis att hoppa, åla, gå, springa och så vidare bör vara fullt fungerande innan barnet börjar skolan. Vesterlund poängterar också hur viktigt det är att dessa blivit automatiserade för att kunna användas fritt och effektivt av barnen i den fortsatta utvecklingen. Vidare menar Vesterlund att det är viktigt att barnen tränar hela sin kropp. I lek och musik kan dessa utvecklingsstadier stärkas utan att för den sakens skull bli tråkig (s.30). Lika viktigt är menar Vesterlund att i rörelsesång och sånglekar får man med både språk och motorik. När man sjunger med barnen är det viktigt att inte välja allt för långa och svåra sånger, det finns då en risk att barnen tappar intresset det är då bättre att sjunga lite kortare melodier ihop med barnen. Om man då som pedagog vill sjunga lite längre och krångligare sånger kan man genom upprepning och genom att sätta till olika rörelser till sången även klara av lite mer avancerade texter. Att göra rörelser till sången gör det lättare för barnen att komma ihåg en text (s.39-40).

”Barn i rörelse är glada barn” (Langlo-Jagtøien, Hansen, Annerstedt 2002:24).

Boken *Motorik, lek och lärande* av författarna Greta Langlo -Jagtøien, Kolbjørn Hansen och Claes Annerstedt (2002) beskriver och analyserar barns utveckling med betoning på den motoriska utvecklingen. Författarna skildrar lek som ett fenomen men också hur lek kan användas på ett medvetet sätt i undervisningen.

Författarna vill med boken ge oss pedagoger en stabil teoretisk bas att stå på i arbetet med barn och påvisa lekens betydelse för barns utveckling. Däremot ligger inte fokus i boken på relationen mellan musik och motorik men boken har flera och viktiga poänger när det gäller barns motoriska utveckling. Vidare menar författarna att den fysiska aktiviteten är beroende av motivationen och lusten att lära. Författarna önskar också att boken kan vara en sporre till att låta lek och positiva erfarenheter vara viktiga inslag i sammanhang där fysisk aktivitet ingår.

Langlo-Jagtøien, Hansen, och Annerstedt tar upp att centrala inkörsportar till lek för barn är kroppen och fysisk aktivitet, vidare menar författarna att olika typer av lek är viktiga områden för rörelse och barnens fysiska utveckling. Författarna påpekar hur viktigt det är att utforma situationer för att barn skall få tid och rum till lek. Barn är fysiska i sitt sätt att vara, det är därför viktigt att den fysiska och motoriska leken får stor uppmärksamhet både som upplevelse i sig själv men även som grund för inläring. Författarna nämner också att det är viktigt för barnen att fungera fysiskt och i sin vardag för att på så vis vara en tilltalande lekkamrat i alla typer av lek.

Att klara av de fundamentalt fysiska förmågorna har stor betydelse för barnets enskilda utveckling och förmåga att leka. Exempel på detta är springa, sitta, stå, hoppa klättra, gå, rulla och sparka som är grunderna av färdigheter och kan varieras på otroligt många skilda sätt. När ett barn känner sig trygg med sin egen fysiska förmåga är lek på alla plan lättillgängligt. Författarna poängterar att om ett barn inte känner sig säker i det de gör, det vill säga förmågan

att veta hur de ska använda sig av sin kropp, begränsar detta barnens lekvärld och lekmöjligheter. Vidare påvisar författarna att om barnen inte har de färdigheter som behövs för att delta i en lek, det vill säga blir uteslutna från att vara med i leken kan detta vara en riskfaktor till att barnen får inlärningssvårigheter, beteendeproblem och även motoriska problem. Detta menar författarna beror på att genom lek tränas barnen i det kognitiva, emotionella och det sociala (Langlo-Jagtøien, Hansen, Annerstedt 2002: 60-64).

Författarna hävdar att barn behöver röra på sig för att leka, hålla sig friska och sist men inte minst för att lära (Langlo-Jagtøien, Hansen, Annerstedt 2002:22–24). Detta är likaså något som Lpfö-98 lägger stor vikt vid, ”Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning” [...] men också att barnen ”utvecklar sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära”(s.9).

Jämförelse mellan ovan presenterad forskning

Sammantaget verkar Vesterlund, Langlo, Jagtøien-Hansen och Annerstedt vara forskare som inte enbart koncentrerar sig på samband mellan musik och motorik men tar ändå upp åtskilliga och väsentliga företeelser som är relevanta i ämnet. Något samtliga författare är överens om gällande motorik är att rörelse ger glädje och att det är den viktigaste biten när det gäller barn i rörelse.

Vesterlund nämner i sin bok hur viktigt det är att barns grundrörelser bör vara fullt fungerande innan barnet börjar skolan, exempel på barns grundrörelser kan vara hoppa, åla, gå, springa och så vidare. Vesterlund poängterar dessutom hur viktigt det är att dessa rörelser har blivit automatiserade hos barnen, detta för att kunna användas fritt och effektivt i deras fortsatta utveckling. En likartad uppfattning har även Langlo, Jagtøien-Hansen och Annerstedt vilket de tar upp i sin bok, att barn ska kunna klara av de fundamentalt fysiska förmågorna har stor betydelse för barnets fortsatta utveckling anser författarna. Springa, sitta, stå, hoppa och gå är grunderna av de färdigheter och kan varieras på många olika sätt.

Vidare menar Vesterlund att barn kan klara av att lära sig lite mer avancerade och längre texter med hjälp av att använda sin kropp där barnen gör rörelser till det de sjunger, detta genom att man rör sig och sjunger något samtidigt. Lika viktigt är att man upprepar sig, detta är något som enligt författaren gör att barn får lättare att komma ihåg en text. Liknande resonemang har författarna till boken *Motorik, lek och lärande* där det står att läsa att genom lek tränar sig barnen i det kognitiva, en uteslutning från att delta i lek kan vara en riskfaktor när det gäller att utveckla inlärningssvårigheter. På grund av detta är det därför mycket viktigt att barn leker mycket tillsammans med andra för att på detta vis utveckla nya färdigheter.

Vesterlund pekar på, för att vi ska få en förståelse för något vi ska lära oss krävs det en aktiv handling från oss själva. Att vi är med om något exempelvis via lek och musik för att på detta tillvägagångssätt utveckla våra tankar och fantasi på ett sådant vis som barnen uppfattar lustfyllt. Om musikstunden på förskolan medför att barnen får röra på sig är det alltid lättare att få med sig barnen på det man ska göra. Tilläggas kan också att Langlo, Jagtøien-Hansen och Annerstedt resonerar på likartat sätt när de diskuterar angående hur barn lär sig. De beskriver det som så, för att barn ska kunna lära sig hävdar författarna att barn behöver röra på sig. Av detta skäl vill de att barn och ungdomar ska få positiva erfarenheter och känna glädje av fysisk aktivitet.

Slutligen kan vi konstatera att det verkar som om samtliga författare vi har tagit upp gällande motorik är enbart positiva till att använda sig av sång och rörelse för att på så sätt gynna barns inläring.

3.3 Musik och samspel

Det verkar inte finnas mycket litteratur kring musik utifrån ett samspeleperspektiv till skillnad från socialt samspel. Sammantaget verkar det som att författarna behandlar samspelet i sina böcker, dock inte utifrån ett musikperspektiv i så stor utsträckning. Bland forskning om musik och samspel hittade vi emellertid musikforskaren Henny Hammershøj och hennes *Musikalisk utveckling i förskoleåldern* (1997). Hammershøj har forskat kring barns musikaliska utveckling och ställer sig frågor som hur uttrycker sig barn musikaliskt? Och hur kan vi som pedagoger uppmuntra barnens utveckling? Hon vill även belysa sambandet mellan barns känslomässiga och musikaliska utveckling (s.9). Hammershøj menar att musiken är en källa till ett rikare liv och att det under barnens tidiga år skapas en musikalisk grund som barnet bygger vidare på hela tiden (s.106). Vidare har vi också tagit upp Jon-Roar Bjørkvold som är professor i musikvetenskap vid Oslo Universitet. Bjørkvold har skrivit boken *Den musiska människan* (2005), där hans syfte är att titta på barnet och barnkulturen men även människans utveckling genom hela livet. Boken kan enligt Bjørkvold delats in i tre delar, livscykeln, människan och musiken genom hela livet. Vi vill undersöka hur Bjørkvold ser på samspelet mellan individen i en musisk miljö?

Dessutom tar vi upp författaren Margareta Öhman som är psykolog och har bred erfarenhet kring förskola och skola. Tillsammans med Widar Aspeli som är förskollärare och författare har de skrivit boken *Lekfull närvaro* (2001). Deras syfte med boken är att synliggöra de mänskliga mötena i förskolan, detta genom att följa olika moment i förskolan där samspelt blir tydligt. Vi upplever det som att boken belyser till stor del samspelet mellan barnet och pedagogen, men även att de gör en jämförelse mellan en pedagog och en musiker. Därför tycker vi denna bok är relevant. "Estetiska dimensioner rymmer känsla, inlevelse, uppmärksamhet, rytm" (Öhman 2001:72).

Hammershøjs bok bygger på hur man som vuxen kan arbeta med barn med musik på olika sätt beroende på ålder och situationer. Boken belyser inte själva samspelet i sig men det verkar som hon går in i olika samspele situationer via musiken genom boken. Ordet samspel i detta sammanhang betyder att spela tillsammans, vilket betyder att det är många som gör ljud på samma gång.

Hammershøj menar att genom musiken och att spela tillsammans med andra hamnar barnet i det sociala samspelet, och där ligger fokus på hur man lär sig något socialt och tillsammans med andra. Hon poängterar även att man som pedagog måste låta barnet pröva på egen hand för att utveckla sin musikaliska förmåga. Därigenom menar Hammershøj bland annat att man som pedagog skall vara lyssnande, inspirerande och accepterande (s.47). "Vi får aldrig glömma att det är barnets egna möjligheter vi arbetar med och bygger vidare på. Det är den vuxnes uppgift att uppmuntra och bistå barnet att leka med röst och kropp" (Hammershøj, 1997:49). Hon beskriver hur medvetet det är att barnen lär sig genom en samspelande atmosfär, hur tydligt detta kan ses genom barnens rollerkar men även inom musiken, detta då hon upplever att barnen är intresserade av att göra saker tillsammans så som hoppa, spela och sjunga gemensamt (s.57).

Hammershøj påpekar vikten av att alla barn är delaktiga i det sociala samspelet, och att man som pedagog strävar efter att få alla barn delaktiga i det man gör och skapar situationer som är anpassade efter åldrarna och gruppen. Hon menar även att för att man ska kunna spela, dansa och sjunga i en förskolegrupp tillsammans så krävs några sociala regler att sträva mot... "alla spelar - en spelar medan resten lyssnar - två spelar medan resten lyssnar - en hoppar medan alla andra spelar - alla börjar på en gång - alla slutar på en gång, osv " (Hammershøj, 1997:79). För att barnen ska kunna spela och sjunga tillsammans krävs att de är koncentrerade och uppmärksammade i det som de gör. Då alla barn är olika är det viktigt att som pedagog tänka på det och lägga det på deras nivå. Hammershøj menar att vissa dagar kanske barnen bara orkar spela en kort stund medan en annan kan de hålla på länge innan barnen tröttnar, därför gäller det som pedagog att vara flexibel (s.77-78). Hammershøj beskriver att det kan ta sin tid för barnet att upptäcka de andra barnen i det musikaliska samspelet, det hon syftar till är att barnet kan vara så upptaget i att själv klara av att sjunga eller spela instrument. Men hon menar att i efterhand när barnet känner sig trygg i spelandet så klarar de av att lägga märke till de andra i gruppen och samspelet blir tydligt (s.81).

Hammershøj tar upp att miljön runt omkring barnet i den musikaliska utvecklingen spelar stor roll. Hon poängterar att pedagogen bör skapa miljöer för barnet där man kan känna trygghet och lust att experimentera med ljud och rörelser i en musikmiljö tillsammans med andra (s. 81). Hammershøj talar om två olika sätt för barnen att använda sig av i deras inlärningsprocess. Det första är imitation som betyder att barnen ser vad andra barn gör och gör då på samma sätt. Det andra är improvisation där barnen experimenterar med deras egna erfarenheter (s. 50). Hammershøjs bok bygger på olika faser i barnens utveckling och hon styrker att det ser olika ut med det sociala samspelet beroende på barnets ålder och i vilken situation det sker i.

Bjørkvold tar fäste vid att det första samspelet till barnet sker när man sjunger, pratar och leker med sitt nyfödda barn. Det är i detta samspel som kulturen föds och barnet möter sin omvärld. Det ursprungliga ordet lek innefattar musiska element som ljud och rörelse. Ordet lek täcker den musiska människans uttrycksformer (s. 49). Något som enligt Bjørkvold har stor betydelse när det gäller att skapa form och struktur i barns tillvaro är till exempel spontansång och skapande lek (s.42).

Bjørkvold hävdar att barn vid tre års ålder börjar leka med andra barn i grupp i en bredare utsträckning, vidare påpekar han att barnen blir då även mer medvetna om lekens gemensamma regler (s. 32). Men när barnen kommer upp i fem, sex års ålder så uppnår leken en annan nivå och en annan struktur. Bjørkvold påvisar att barnen blir mer spontana i sin lek. De utvecklar även leken vidare på så sett att de tar in nya regler och värderingar i leken. Bjørkvold menar att samspelet mellan barnen och barnens åldrar blir en viktig del. Han framställer att de yngre barnen lär av de äldre och att det gäller att kunna lekens "regler" för att en lek ska uppstå (s. 33).

Bjørkvold tar fasta på att den musiska utvecklingen i förskolan kan se ut på olika sätt och i olika situationer. Han menar att det är viktigt att barnen känner sig trygga i gruppen då de ska använda musiken. Det är då viktigt hur man som pedagog framställer musiken för barnen och att ge dem tid så att de blir en samspelande atmosfär. Detta menar Bjørkvold kommer genom barnens kommunikation via leken (s.76).

Han beskriver även vikten av att ge barnet närhet, trygghet och en social kontakt, det är här grunden för ett livslångt lärande sker (s. 25). Vidare menar Bjørkvold att vi som pedagoger är förebilder i barnens inläring och vi måste hitta sammanhang där barnen har möjlighet att få

lära sig sjunga och spela (s. 67). Bjørkvold påpekar, för att barnen ska lyckas måste de ha tillgång till alla sina uttrycksmedel, han menar att språket och sången medverkar till att hjälpa barnet att sätta ord på saker och ting (Bjørkvold, 2005:45).

Bjørkvold lägger stor vikt vid den spontana sången. Han menar att det är viktigt att ta in sången i alla möjliga aktiviteter och miljöer tillsammans med barnen. Det kan vara att sjunga i sandlådan eller när man klär på sig i hallen (s.65). Här kan man se tydliga exempel på hur samspelet mellan pedagog och barn kan se ut. Bjørkvold nämner även att spontansång sker i barnens lek, han hävdar att beroende på vad barnen leker eller gör så bestäms vad deras sång handlar om (s. 65). Han menar att beroende på situationen så sjunger barnen på olika sätt "Ett vredeutbrott utlöser naturligtvis andra toner än ett förnöjt nynnande vid ritblocket" Bjørkvold 2005:65). Bjørkvold nämner även att barn i förskoleåldern tycker om att leka med ord och sånger genom egna påhitt i texter (s.67).

Författarna Öhman och Aspeli reflekterar kring vad ett gott möte innefattar, de tar upp begrepp som intresse, bli sedd och bekräftad som den du är och att kunna ge tillbaka och se andra. Detta menar de är nyckeln till en ömsesidig relation och ett gott klimat i förskolan (s.65).

Författarna tar bland annat upp hur viktigt det är att som pedagog ha ett personligt språk med verbala koder i samspelet tillsammans med barnet, de syftar till att det kan handla om en gest som visar hur man menar tillexempel en blick eller en knackning (s.120). Författarna tar även upp att samspelet bland annat handlar om möten, förmågan att vilja läsa av andra och glädjen att spela tillsammans. De menar vidare att det gäller inte bara att kunna spela instrument utan att våga och att kunna lära sig det sociala samspelet genom turtagning (s. 118). De poängterar också att för att barnen ska kunna utveckla detta så krävs det att vi som pedagoger skapar sammanhang och situationer som barnen och vi pedagoger upplever som meningsfulla (s.122).

"Att vara medvetet närvarande, fördjupad och engagerad i det som sker här och nu är att ge hängiven tid. Barn gör det. Musiker gör det. Pedagoger gör det" (Öhman 2001:119).

Öhman och Aspeli menar att vi utvecklas genom att möta andra, de menar att vi lär av varandra och varandras erfarenheter och detta gäller såväl mötet mellan pedagogen och barnet som mellan barnens möten med varandra. Detta menar de sker vid olika tillfällen hela tiden under hela dagen i förskolan. Det kan tillexempel vara i leken, samlingen eller när barnet gungar. Samspelet blir tydligt och världen skapas och utvecklas där (s.129). Öhman och Aspeli lägger även stor vikt vid miljöerna runt omkring barnen, hon menar att vi kan skapa rum i förskolan för barnens skapande, hon uttrycker att det är rum där barnen får chans att utveckla sin kreativa förmåga och sitt samspel med andra och att man inte ska begränsa sig utan låta barnens kreativitet flöda. De menar att det är viktigt att inte bara använda sig av aktiviteter som är inplanerade utan låta barnen pröva olika saker och leka sig in i det okända och få nya erfarenheter (s.72). Vidare poängterar de att det är viktigt som pedagog att ställa de tre grundfrågorna kontinuerligt till barnet som enligt dem är: Vem är du? Hur tänker du? Vad vill du? De menar att dessa frågor gör att man samspekar och tar in barnen i lärandet. Vidare menar de att genom att ställa frågor så får barnen reflektera över sitt eget lärande vilket är viktigt. Barnet känner då trygghet och att vi som vuxna förebilder är nyfikna och närvarande och det blir en rolig lärandemiljö där man ser varje enskilt barn (s.65).

Jämförelse mellan ovan presenterad forskning

Hammershøj och Bjørkvold hävdar också att musiken redan börjar vid födseln. Bjørkvold poängterar att barnet redan i magen kan höra mammans röst och där sker grunden till ett livslångt lärande. Öhman-Aspeli verkar titta mer på hur man kan arbeta med musik i förskolan.

Bjørkvold tar upp hela människans livstid i olika epoker medan Hammershøj inriktar sig i hela boken på barnet i förskolan. Däremot tar både Hammershøj och Bjørkvold upp att samspelet ser olika ut beroende på vilken ålder man är i och hur gruppen är konstruerad. Alla tre författarna tar upp samspelet mellan barnen men även samspelet med andra människor runtomkring i barnens närmiljö, till exempel förskolläraren som får en stor betydelse i barnets första år. Vidare tar alla tre upp att samspelet kan ske i många olika sammanhang och menar att det sker dagligen i barnens vardag i leken och övrig verksamhet. De uttrycker även att det är viktigt att vi som pedagoger är förebilder i barnens samspel och lärande och strävar mot att få barnen att känna sig trygga i sitt samspel och i gruppen. Det som bland annat skiljer dessa två böcker åt är deras tidsperspektiv.

Hammershøj tar upp att miljön runtomkring barnet är viktig, hon menar att vi som pedagoger bör skapa miljöer där barnen kan utveckla sin skapande förmåga och samspelade tillsammans med andra. Detta är något som Öhman-Aspeli även tar upp, och hur vi som pedagoger kan bidra till att förstärka miljön i barnens värld. Detta menar de kan ske genom att ställa frågor för barnet som synliggör deras tänkande och ger möjlighet till reflektion. Både Hammershøj och Bjørkvold tar upp hur barnet använder musiken som ett redskap för lärande, detta kan man som läsare uppfatta genom bland annat hur de beskriver att barn i förskolan använder sig av spontansång. Spontansången menar Bjørkvold är då barnet leker med ord och text och detta kan ske när som helst under dagen. Öhman-Aspeli går även de in på detta hur viktigt det är att använda sången under alla tillfällen som ges. De menar att det kan handla om i leken i sandlådan eller i hallen. De menar även att vi hela tiden lär av varandra och delar erfarenheter. Detta är något vi verkar se en likhet i alla tre böcker och kan knyta ihop säcken utifrån ett samspeleperspektiv.

4 Metod och material

4.1 Val av metod

Syftet med uppsatsen är att belysa hur förskolepedagoger tänker kring och arbetar med musik som medel för lärande. För att undersöka detta valde vi att genomföra en kvalitativ undersökning i form av intervjuer. Detta med utgångspunkt från *Metodpraktikan*, Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2007) och *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*, Stukát, Staffan (2005). Esaiasson med flera (2007) menar genom att använda sig av en kvalitativ undersökningsmetod kan man få in svar som på så sätt bildar en helhet (2007). Vidare menar de att genom intervjun kan vi ta del av personers uppfattningar och föreställningar kring skilda saker (s.291).

Vårt val av att använda oss av intervjuer som metod grundar sig alltså på att vi ville få en bredare bild och djupare svar från pedagogerna än om vi gjort en kvantitativ undersökning i form av enkäter. Esaiasson menar likaså, genom att använda sig av intervju som metod kan man få oväntade svar av informanten vilket kan vara svårt i en kvantitativ där man genom

enkätundersökning inte har möjlighet att ställa följdfrågor i så stor omfattning (Esaiasson 2007:283).

4.2 Urval av material

Bestämmande av urval av informanter inkluderade att ta ställning till dels vilka skolor vi skulle vända oss till, dels vilka pedagoger vi skulle fråga. Utgångspunkt för urval av förskolor var att ingen av oss hade kontakt med dem sedan tidigare. Detta för att inte ha någon förförståelse i form av förutfattade meningar.

Intervjuerna genomfördes på tre olika förskolor som ligger i skilda stadsdelar i Göteborg, detta för att kunna se om och i så fall hur verksamheterna skiljer sig åt vad gäller att arbeta med musik i olika område.

Första stadsdelen vi valde att göra våra intervjuer i ligger i Göteborgs innerstad. Vi valde slumpvis en förskola via internet och kontaktade chefen via mail. Vi fick svar att vi var välkomna och att en av förskollärarna ville delta i intervjun. Den *andra* förskolan vi gjort intervjuer på ligger i ett villasamhälle med homogen befolkning sett till etniskt och socioekonomiskt perspektiv. Denna förskola fick vi kontakt med via en personlig bekant som arbetar i samma område. Skolan tog vi kontakt med per telefon. På den här förskolan gjordes intervjuer med två pedagoger. Den *tredje* förskolan som ligger i ett mångkulturellt område hittade vi via internet och såg att de inriktar sig på musik i verksamheten och blev därför intresserade. Vid kontakt med chefen fick vi chans att göra tre intervjuer med en förskollärare på respektive avdelning samt göra studiebesök där vi fick vara med på en musiksamling de hade på förskolan den dagen. Detta för att få ett bredare perspektiv på hur förskolan arbetar och för att kunna se på eventuella likheter och skillnader mellan olika pedagogers förhållningsätt till att arbeta med musik som ett medel för lärande.

5.3 Utformning av intervjuer

Esaiasson med flera (2007) påpekar att intervjuens struktur är viktig, att dess form och innehåll är A och O. Det grundar sig i att frågorna i intervjun knyter an till syftet och att man som intervjuvare skapar en miljö där samtalet blir levande (s.298). Med våra intervjufrågor avsåg vi att få så omfattande och konkreta svar som möjligt. Likaså var intentionen att inte vara dömande eller ledande. Vi valde att börja intervjun med ett antal öppningsfrågor, dels för att få reda på mer kring informanten, dels för att skapa trygghet och förtroende. Hur man ställer frågorna och i vilken ordningsföljd kan ha betydelse för hur informanten svarar (s.280). Våra frågor är strukturerade utifrån våra frågeställningar och indelade i tre teman, första temat belyser om pedagogerna arbetar med musik och hur. Det andra temat syftar till konsekvenser av arbete med musik. Och det tredje riktar sig till hur pedagogerna tänker kring arbete med musik med särskild hänsyn till språket, motoriken och det sociala samspelet. Vi har utgått ifrån Esaiasson (2007) som beskriver att det är viktigt i en intervju att frågorna är lätta att förstå, frågorna ska vara korta och de ska vara ett lättförstående språk för informanterna (s.298). Vidare menar Esaiasson dessutom att ett bra sätt att avsluta en intervju på är att fråga informanten om det är något ytterligare den vill ta upp eller tillägga, (s.301) vilket vi gjorde i samtliga av våra intervjuer.

Efter genomförda intervjuer transkriberades det insamlade underlaget. Därefter satte vi ihop alla intervjuer till ett häfte som vi lätt kunde arbeta med under arbetets gång.

4.3 Genomförande

Vi har gjort sex intervjuer. De tre första genomförde vi var för sig medan de tre andra gjordes gemensamt. Vi valde att dela upp de två första förskolorna för att vi ansåg att vi inte skulle hinna med att göra alla sex intervjuer gemensamt. Däremot på den tredje förskolan som inriktar sig på musik förväntade vi oss en mer omfattande intervju och bedömde då att vi behövde vara två för att kunna iaktta och registrera noggrant. Dels på grund av att det var en förskola som inriktade sig till stor del på musik, dels för att det var tre intervjuer som skulle göras på samma förskola.

Samtliga intervjuer var inplanerade men skedde på lite olika sätt. På förskolan i centrum blev intervjun något kort då det blev lite ändringar i pedagogernas schema och det blev brist på tid. Vi hann ställa alla frågor men märkte att informanten kände sig något stressad vilket kan ha påverkat svaren. Intervjun skedde i ostörd miljö. Stukát menar att miljön för intervjun är viktig, han poängterar att det är betydelsefullt att hitta en ostörd plats där både informanten och intervjuaren kan känna sig trygga (Stukát 2005:40). Intervjun spelades in på mobiltelefon.

På förskolan i villaområdet hade god tid avsatts till intervjun vilket gjorde att pedagogerna inte var de minsta stressade vid vårt besök och de hade god tid på sig att svara på de frågor vi ställde till dem. Vi satt inne i personalrummet där vi fick sitta ostört och samtala om frågorna gemensamt. På grund av att vi inte hade tillgång till en mobiltelefon med inspelningsfunktion just den dagen använde vi oss av en videokamera som enbart spelade in ljudet vilket pedagogerna inte upplevde som besvärligt.

Intervjuerna som gjordes gemensamt på den mångkulturella förskolan med musikinriktning gjordes på liknande vis som tidigare. Förskollärarna var välkomnande och innan intervjun fick vi vara med under en musiksamling. Efter samlingen satte vi oss i personalrummet där vi kunde genomföra intervjun ostört.

Vi gjorde tre enskilda intervjuer som spelades in med mobiltelefon. Skillnaden från tidigare intervjuer var att vi båda två medverkade vid intervjuerna på denna förskola.

4.4

4.5 Etiska hänsynstaganden

Vi har i våra intervjuer utgått från de fyra forskningsetiska principerna (Stukát 2005:130–132). *Informationskravet* innebär att man ska informera informanten om vad huvudsyftet med intervjun och arbetet är. Det innefattar även att man ska tala om att intervjun är frivillig och att de uppgifter som kommer in inte ska behandlas i något annat syfte än det som sagts. Informationskravet blev vi bekanta med då vi tog kontakt med de olika informanterna. Vi berättade vad syftet med vårt arbete var och att det hade varit bra om de ville delta. Vi presenterade oss redan då för att det skulle få en bild av vilka vi var och kunna känna sig trygga med vårt besök under intervju. Innan varje intervju berättade vi för informanterna att de är frivilligt och att vi bara använder uppgifterna i denna uppsats.

Samtyckeskravet går ut på att informanten själv har rätt att avgöra om denne vill intervjuas. Informanten kan när som helst avbryta intervjun om den vill. Samtyckeskravet är något vi informerade informanterna om innan intervjun gjordes, att de har möjlighet att avbryta när som helst eller välja att inte svara på vissa frågor. Detta var inget vi stötte på utan samtliga verkar tycka att det var roligt, vidare tycker vi att vi fick personliga svar och det hade pedagogerna inte gett oss om de inte var bekväma med de frågor vi ställde till dem, antar vi.

Konfidentialitetskravet innebär att man som informant är anonym och att uppgifterna behandlas så att obehöriga inte kan ta del av dem. Denna princip bygger på den offentliga och sekretesslagen. Konfidentialitetskravet behandlade vi när vi förklarade att de uppgifter vi får in är anonyma och att vi använder oss av fingerade namn i uppsatsen. Vi har valt att kalla våra informanter för Lina, Lena, Anita, Liselotte, Yvonne och Inger. En närmre presentation av informanterna kommer under vår resultatdel. För att göra förskollärarna mer anonyma så tar vi inte upp namnen på statsdelen de arbetar i utan förklarar hur miljön ser ut istället. Vi lämnar inte ut hela informantens intervju utan behandlar delar av den.

Nyttjandekravet syftar till att alla uppgifter från informanterna endast får användas för den tänkbara forskningen. Uppgifterna får inte lämnas ut eller användas i kommersiellt bruk. Personuppgifter får ej lämnas ut utan medgivande från informanten. Vi har transkriberat ner intervjuerna men kommer endast använda de för att lättare kunna komma ihåg och se likheter och skillnader mellan de olika förskollärarna. De inspelade intervjuerna kommer att raderas efter uppsatsens slut.

4.6 Reflektioner kring material, metod och resultat

Vår bedömning att vårt val av en kvalitativ undersökningsmetod har gett oss grunden till vårt arbete. Hade vi valt en kvantitativ metod i form av enkäter hade vi kanske kunnat få fler informanter och därmed fler svar, men vi tror inte vi hade kunnat få lika djupa och ingående svar som vi nu har fått. Däremot hävdar Stukát att om man använder sig av en enkätundersökning så slipper informanten att hamna i en omedveten styrning vilket kan ske i en intervjumetod (Stukát 2005:43).

Det var även intressant att få komma till de olika förskolorna vid intervjun och göra studiebesök och få träffa pedagogerna i respektive verksamhet. Detta hade vi inte kunnat göra om vi valt en enkätundersökning.

Genom att träffa informanterna har vi också kunnat skapa en bild av hur det kan vara ute på de olika verksamheterna, vilket vi tycker har varit bra och intressant. I samband med intervjuerna har vi fått hälsa på barnen och titta runt på respektive verksamhet. Vi har då tagit på oss "musikglasögonen" och tittat på möjligheterna till hur de kan använda musik. Det kan vara hur rummen är uppbyggda, finns det tillgång till instrument och det har gett oss tips och ideer på hur man kan arbeta med musik integrerat i lärandet. I den mångkulturella förskolan fick vi även vara med under en musiksamling vilket gjorde besöket mycket personligt. Där fick vi se prov på hur man kan använda musiken tillsammans med barnen i en samling vilket vi tyckte var trevligt.

Genom en informantundersökning kan vi få fakta kring hur pedagogerna arbetar och hur verksamheten fungerar (Esaiasson 2007:257). Då vi gjorde intervjuer både enskilt och

gemensamt ser vi i efterhand att det hade varit bättre att göra de gemensamt under samtliga intervjuer. Vilket kunde gjort att vi kunde sett det ur två perspektiv och fånga upp olika saker under intervjun. Detta menar Stukát kan vara positivt då man kan upptäcka mer i intervjun om man är två personer. Han menar däremot att det kan uppfattas åt andra hållet för informanten, om vi är två som intervjuar kan informanten känna sig i underläge och svaren kan påverkas (Stukát 2005:41). Men detta var inget vi såg tendenser till då vi hade förberett oss väl på att en av oss hade huvudansvaret för intervjun men att man kunde flika in i intervjun om man hade något att ytterligare ta upp. Vi tyckte det fungerade bra. Vi kan dra en slutsats i samtliga intervjuer att våra informanter tycker det är roligt med musik och att det är ett lustfyllt lärande för barnen.

Stukát (2005) tar upp att när man ska göra en undersökning vare sig den är kvalitativ eller kvantitativ så måste man reflektera kring om de svar man fått går att förlita sig på. Stukát tar upp tre begrepp som han knyter samman med undersökningens kvalitet. Han pratar om reliabilitet som står för tillförlitlighet i undersökningen. Han tar även upp validitet som betyder att man reflekterar kring om man undersöker det som man tänkt från början. Det sista han nämner är generaliserbarhet som han menar är att resultaten måste ses igenom grundligt (Stukát 2005:125).

Om tillförlitlighet: Vi kan inte dra en allmän slutsats genom de sex intervjuer vi gjort att det är så här det ser ut i förskolor överlag, inte heller kan vi dra slutsatser baserade på förskolornas geografiska läge. Däremot kan vi få en bild om hur det kan vara och få ta del av de intervjuer vi gjort för att komma närmre in på det. Vi upplever att samtliga informanter gav oss ärliga svar. Men vi funderar dock kring om vissa svar spåtts på lite för att man vill visa en så positiv profil av förskolan som möjligt. Linas intervju som blev något kort på grund av tidsbrist tror vi kan ha påverkat hennes svar då hon inte fick tid att tänka igenom och reflektera vidare i lugn och ro. Vi tror att samtliga informanter tyckte det var roligt att bli intervjuade och fick genom våra frågor reflektera kring sin egen förskolläraryroll samt erfarenheter kopplad till musiken. Då vi inte gjort så omfattande intervjuer kan vi inte uttala oss om skillnader mellan olika stadsdelar finns, vi kan däremot få en bild om hur det skulle kunna vara. Informanterna är mellan 25 och 65 år vilket kanske kan uppmärksammas i deras olika svar i intervjuerna.

5 Resultat

5.1 Inledning

I resultatredovisningen utgår vi från undersökningens övergripande frågeställningar. Dessa kommer att utgöra rubriker varunder intervjufrågor respektive informanternas svar presenteras. Initialt presenterar vi informanterna, alla har fingerade namn.

1. **Lina** är 25 år och arbetar sedan ca två år på en förskola i Göteborgs innerstad. Detta är Linas första jobb sedan hon tog lärarexamen mot de yngre åldrarna för två år sedan. Hennes utbildning var på 3.5 år.

2. **Lena** är 47 år och arbetar på en förskola i ett villaområde där hon arbetat i sex år. Lena utbildade sig till förskollärare på lärarutbildningen för 18 år sedan, utbildningen var då 2.5 år lång.

3. **Anita** är 50 år och arbetar på en förskola i ett villaområde där hon varit i 19 år. Anita har arbetat inom förskolan i 30 år och har en tvåårig förskolelärarutbildning som den var när hon läste.

4. **Liselotte** är 25 år och arbetar på en mångkulturell förskola där hon arbetat i snart ett år. Liselottes utbildning till lärare för de yngre åldrarna var 3.5 år lång.

5. **Yvonne** är 65 år och arbetar på en mångkulturell förskola där hon arbetat i ca sex år. Hon har arbetat inom yrket i 18 år. Hon har en förskollärarutbildning som var treårig när hon läste.

6. **Inger** är 51 år och arbetar på en mångkulturell förskola där hon arbetat i sex år. Hon har arbetat inom yrket i 25 år och har en fyra år lång utbildning.

Frågor som informanterna besvarat: Arbetar ni med musik på er förskola?

Samtliga av de informanter vi intervjuat är medvetna om och använder sig av musik som ett medel för lärande i större eller mindre utsträckning. Samtliga av förskolepedagogerna kan teoretiskt tala om varför och hur man kan använda sig av musik som ett medel för lärande men inte alla lever som de lärt sig. Men har ändå uppenbarligen kunskapen om vad orsaken är till att använda sig av det men använder sig ändå inte av det av någon anledning. Lina som arbetar på en förskola i innerstaden samt Liselotte, Yvonne och Inger som samtliga arbetar på en mångkulturell förskola i en förort till Göteborg använder sig av musiken integrerad i samlingen dagligen. Emellertid kan vi se att förskollärarna som arbetar i området där det enbart finns villor och homogena barngrupper är medvetna om vikten av att använda sig av musik som ett medel för lärande. Också de har samlingar och sysslar med musik men inte i samma omfattning som övriga förskolor.

Sammantaget: Vad vi kan utläsa av den information vi fått in så arbetar samtliga förskolor där vi gjort intervjuer på med musik. Samtliga informanter ser musiken som något positivt och som ett lustfyllt lärande för barnen.

5.2 Intervjufrågor som relaterar till frågeställningen: Hur använder pedagoger musik i lärandemiljön?

Frågor som informanterna besvarat: Hur arbetar ni med musik på er förskola? När arbetar ni med musik på er förskola? Är alla i arbetslaget på samma nivå när det gäller att arbeta med musik på er förskola?

Alla förskollärare i intervjun använder sig av musiken integrerat i samlingen på förskolan. Detta genom att barnen får spela olika instrument och sjunga. Anita och Lena som arbetar på en förskola i ett villaområde samt Liselotte, Yvonne och Inger i den mångkulturella förskolan tar upp hur viktig den spontana sången är. Yvonne menar att " Vi kan sitta lite när som helst och sjunga och ta upp gitarren. Vi sjunger kanske när vi är ute och gungar med barnen, vi brukar sjunga vid många tillfällen". Anita förklarar att de använder sig av musik i barnens lärande men att de skulle arbeta mer med det i mån av tid. De tre förskollärarna på den mångkulturella förskolan Liselotte, Yvonne och Inger poängterar att de använder musiken integrerad i hela verksamheten. De använder musiken på många olika sätt. Liselotte menar att det kan vara allt ifrån att barnen får bygga egna instrument till att ta in musiken i barnens vila.

Alla informanter använder instrument som ett komplement till sången i sångsamlingar vid vissa tillfällen, också där kan vi se vissa skillnader mellan de undersökta förskolorna.

Sammantaget: Lina, Lena och Anita anser att deras arbetslag på förskolan är på samma nivå när det gäller att arbeta utifrån ett musiskt perspektiv. Lina berättar att det har med planering att göra, hon säger att de planerar tillsammans och att de turas om att ha samlingen. Detta kan vi se en likhet genom alla intervjuer hur viktigt det är med variation och att man delar upp aktiviteterna. Lena tar även upp att musik handlar om att våga, hon har med sig en bild av att hon inte kan sjunga sedan barndomen och hon menar att det gäller att gå över den gränsen och detta har hon nu gjort. För Lena är nu musik enbart glädje och hon menar att det är viktigt att detta speglas för barnen så att musik blir en rolig del i deras liv. Sundin (1995) menar att fortbildning efter avslutad utbildning är viktig för att hjälpa pedagoger över deras osäkerhet i förhållandet att arbeta med musik. Detta är ett dilemma för många inom förskola och skola, pedagogen tror att de inte kan sjunga men det gäller att övervinna sin rädsla (Sundin 1995:27).

Liselotte, Yvonne och Inger blir lite fundersamma kring om arbetslaget är på samma nivå. Liselotte tycker de arbetar på olika sätt och strävar mot olika mål vilket är synd då man som förskola arbetar för att bli en helhet. Hon ser skillnader på de olika avdelningarnas sätt att arbeta vilket hon tycker kan vara ett problem då de strävar åt samma håll och med samma inriktning. Yvonne menar att det kan bero på att de är olika som individer, vilket hon dock tycker kan vara bra. Hon menar att de är bra på olika saker och kompletterar varandra vilket är positivt. Inger tycker de arbetar på olika sätt i hennes arbetslag, detta kan enligt henne bero på att hon även är musiklärare och tänker och använder sig av musiken på ett annat sätt än hennes arbetskollaboratorer.

Sammantaget: Vi kan se att alla pedagoger vi intervjuat använder musik i verksamheten, detta sker inte alltid vid samma tid på dagen utan kan göras spontant när tid finns. Samtliga pedagoger främjar att musiken ska ske i olika sammanhang till exempel i leken eller i samlingen. För att utveckla musiken vidare använder sig pedagogerna stundtals av instrument i musiken. Av de pedagoger vi samtalat med anser inte alla att samtliga i respektive arbetslag är på samma nivå gällande att arbeta med musik på förskolan, men upplever ändå att samarbetet pedagogerna emellan fungerar tillfredsställande.

5.3 Intervjufrågor som relaterar till frågeställningen: Vad får det för resultat för barnen om pedagoger använder musik som ett medel för lärande?

Frågor som informanterna besvarat: Kan du se något/några konsekvenser i barns lärande och utveckling av att använda musik som medel för lärandet? Vilka?

Glädje är det ord samtliga pedagoger tar upp när vi frågar om de kan se några konsekvenser i barns lärande och utveckling genom musiken. Lina menar att hon märker på barnen att det tycker det är roligt och speciellt när de får vara med och spela instrument själva. Anita menar att det är fantastiskt att se hur de små barnen fångar upp musiken genom de äldre barnen. Detta genom att härma rörelser och kroppsspråk. Anita poängterar även hur roligt det är med kulturarv och gamla sånger som lever kvar än idag. Liselotte tycker det är fantastiskt att använda sig av musik i all typ av inläring. Yvonne säger att hon anser att barn har lättare att

ta till sig när man sjunger, hon syftar också till vikten av att man som pedagog är positiv och tycker det är roligt och att då barnen är det också. Inger som även är musiklärare går mer in på själva historiken kring musiken. Hon menar att det finns stora undersökningar och forskningar som stödjer att barn lär sig genom musiken. Hon menar också att övriga ämnen går bättre genom att ha musik parallellt.

Sammantaget: De gemensamma som samtliga pedagoger poängterar under intervjun är att musik är och ska vara glädje. Vidare menar alla informanter att musik är en bra källa för all slags inläring hos barnen. Informanterna poängterar att det är viktigt att vi som pedagoger är positiva och inspirerande för att barnen skall tycka musik är något roligt och lustfyllt.

5.4 Intervjufrågor som relaterar till frågeställningen: Hur tänker pedagogerna kring musik som medel för lärande?

Frågor som informanterna besvarat: Hur tänker du kring musik som medel för lärande för barns utveckling gällande språk?

Alla förskolelärare vi intervjuat hävdar att barn utvecklar sin språkförmåga genom musiken. Lina, Anita och Liselotte betonar också rim och ramsors betydelse, där språket blir tydlig för barnen. Lina förklarar också att det är viktigt att barnen får upprepa för att lära sig "Sen tycker jag det är viktigt att man varierar i musiken och använder sig av olika material och olika moment så att barnen inte tröttnar, det är A och O". Lena däremot tycker att språket kommer av sig själv med glädjen utan att man behöver upprepa det.

Lena förklarar att genom musiken kan alla barn delta, vissa barn kan lära sig mer genom musiken än genom andra lärandemetoder. Liselotte berättar också att hon märker att de barn som har annat modermål än svenska kan ta in språket mycket fortare och på ett naturligt sätt i musikens värld, hon menar vidare att de barnen får en annan relation till språket via musiken. Där tar även Liselotte upp vikten av att sätta in lärandet i ett sammanhang att koppla samman sången och bilden. Hon förklarar att de brukar använda sig av en flanosaga för att barnen ska koppla ihop bilder med sången och genom detta kan barnen relatera till verkligheten. Yvonne menar att barn med annat modersmål kan ha svårare med uttalet. Inger som själv har annat modersmål än svenska berättar för oss att musiken är en hjälpredda i barns språkutveckling. Man lär sig snabbt och effektivt och språket bara kommer genom musiken. Inger säger att hon tycker musik borde vara huvudämne i förskolan och skolan.

Sammantaget: Samtliga pedagoger tycker att musik främjar barns språkinläring och utveckling. Ett par av pedagogerna tar upp hur viktig musik är för barns språkutveckling och att detta kan vara till stor hjälp för till exempel barn med annat modersmål än svenska. Språket verkar vara det som informanterna tänker på i första hand när det gäller att använda sig av musik som ett medel för lärande.

Frågor som informanterna besvarat: Hur tänker du kring musik som medel för lärande för barns utveckling gällande motorik?

Samtliga förskollärare kopplar motoriken till musiken när vi ställer frågan. De menar att det är intressant att se hur barnen rör sig genom musiken på olika sätt. Liselotte menar att musiken är ett "guldläge" för all typ av rörelse, det går att få till små fingerrörelser till sånger där hela kroppen får röra sig menar hon. Liselotte menar att de använder både grov och finmotoriken

genom sången. Yvonne menar att det är roligt, för många sånger idag handlar om att göra olika rörelser och barnen får då koncentrera sig på vad de ska göra till exempel hoppa högt. Inger tycker motoriken kommer in i nästan all musik, hon förklarar hur roligt det är att sätta på en sång och se hur barnen börjar röra sig och dansa. Även Lena och Anita betonar detta med att det är positivt att det finns mycket material och rörelsesånger att använda sig av som ett stöd i musiken.

Sammantaget: Informanterna vi samtalat med anser att musik är ett utmärkt tillfälle för barnen att träna sig i fin och grovmotorik. Vidare tycker pedagogerna det är positivt att det idag finns många olika möjligheter inom musik att träna sig i motorik. Detta på grund av att många sånger idag är så kallade rörelsesånger.

Frågor som informanterna besvarat: Hur tänker du kring musik som medel för lärande för barns utveckling gällande socialt samspel?

Samtliga förskollärare kan se ett samband mellan samspelet genom musiken. Lina kan se exempel då de på hennes förskola har rytmik och är uppdelade i grupper så att barnen kan lära av varandra och samspelet blir därigenom tydligt berättar Lina. Hon menar även att det går att lägga musikinlärandet på olika nivåer beroende på ålder. Lena tar upp att det finns sånger där budskapet är att samspelet ska komma fram. Lena berättar att det kan handla om att några barn sjunger en vers och några andra svarar och då gäller det att kunna lyssna in sina kompisar för att samspel ska ske. Även Anita tar upp vikten av att lyssna av varandra och sjunga tillsammans och ser då ett samspel mellan barnen. Hon menar att samspel är "Att kunna sitta bredvid varandra och känna gemenskap". Liselotte kan märka att genom att de har en musikriktad verksamhet så märker hon tydligt samspelet mellan barnen genom musiken. Hon ser tydligt hur de små barnen tittar på de lite äldre och härmar genom musiken och det är intressant och roligt att se. Yvonne menar att samspelet öppnas upp i musiken, det kan vara sånger som handlar om att ge varandra en kram en klapp eller hålla varandra i handen och det kan då lyfta fram barn som inte annars vågar sådant. Inger tar upp att hon tycker musiken skapar väldigt positiva känslor och genom det träder samspelet fram. Hon menar att barnen blir mera öppna och glada genom musiken.

Sammantaget: Samtliga vi intervjuat tycker att musik öppnar upp till ett socialt samspel och genom detta samspel kan alla barn få vara i centrum, även de barn som i vanliga fall är något blyga och tillbakadragna. Dessutom tar ett par av informanterna upp att de stora barnen hjälper de mindre med det de inte klarar av på egen hand, vilket gör att samspelet barnen emellan framkommer tydligare.

Frågor som informanter besvarat: Vilket/vilka är syftet/syftena med att använda musik i verksamheten?

Alla förskollärare har lite olika syften kring varför de använder sig av musiken i förskolan, vi kan se att alla syftar till glädjen i musiken. Lina menar att det är bra, och detta för både barn och vuxna. Hon tror att det är bra att hålla på med musik ofta och få känna glädjen i det, det är vårt huvudsyfte här på förskolan. Lena pekar även hon på att glädjen först och främst ligger till grund för deras syfte, att man sedan lär sig saker genom musiken är bara en fördel. Anita tar även hon upp glädjen i att sjunga men också att det är en bra sak att få göra något tillsammans hela gruppen och hon sätter det som främst. Liselotte tycker det främsta syftet är

att barnen ska få upp ett intresse för musiken "Detta då vi anser att musik är ett bra sätt att lära sig genom och man kan verkligen få in allt genom musiken". Liselotte menar att grunden för fortsatt utveckling genom musiken läggs i förskolan "Allting inhämtas ju där så syftet är väl att vi vill få fram ett musikaliskt barn som ser glädjen i musiken, och får nytta av den hela livet förutom den övriga verksamheten här på förskolan". Yvonne menar att deras syfte är att "Barnen ska lära sig och tycka det är roligt, de kanske i framtiden ägnar sig åt musik och vi sår fröet kan man säga".

Sammantaget: Syftet är i första hand att barnen ska känna glädje med sången och att detta är något som förhoppningsvis lägger en grund för fortsatt intresse inom musiken för barnen i framtiden. Informanterna menar att musiken är ett utmärkt medel för lärande då man i princip kan få in det mesta med hjälp av musik.

Frågor som informanterna besvarat: *Anser du som pedagog att tiden räcker till för att arbeta med musik i så stor utsträckning som du önskar? Hur skulle du vilja använda musik i verksamheten om du tänker bort begränsningar i tid och resurser?*

Samtliga förskollärare tycker att det skulle användas mer av musiken i barnens lärande. Lina, Anita och Lena tar upp att det som fattas för att använda sig av mer musik i verksamheten är tid. De menar att det är så mycket annat som ska in i verksamheten. Däremot är de alla tre positiva till att det skulle vara kul att arbeta med musik i större omfattning och att utveckla det vidare, detta genom att spela mer instrument och sjunga. Lena menar dock att det gäller att ta in sången i allt man gör och att de strävar mot att musiken ska bli en naturlig del i barnens vardag. Liselotte, Yvonne och Inger som arbetar dagligen med musik anser att de är ganska nöjda med sitt upplägg av musiken och att tiden finns. Hon menar att eftersom förskolan arbetar med musik i såpass stor omfattning har vi ganska mycket resurser till att utveckla musiken vidare. Men de är alla överens om att ekonomiska resurser alltid behövs. Liselotte säger att de alltid går att utveckla det vidare, hon skulle vilja köpa in ännu mer instrument så barnen kunde spela mer tillsammans.

Sammantaget: Vi kan konstatera efter utförda intervjuer att samtliga informanter tycker att de vill arbeta med musik i större utsträckning än de gör idag. De är alla överens om att mer ekonomiska resurser hade varit positivt men är ändå överlag relativt nöjda med den tid de har till att arbeta med musik tillsammans med barnen.

6 Diskussion

I följande avsnitt diskuterar och reflekterar vi kring de resultat vi fått i vår undersökning och återkopplar dessa till det sociokulturella perspektivet på lärande och annan tidigare forskning vi har presenterat. Vi har valt att disponera texten på samma sätt som i resultatredovisningen, det vill säga i enlighet med arbetets övergripande frågeställningar. Under rubriken ”Slutdiskussion” anknyter vi till hur resultat från undersökningen relaterar till uppsatsens syfte samt diskuterar dem i relation till sociokulturellt perspektiv Slutligen, i ”Slutord” presenterar vi vår slutsats.

I intervjuer vi gjort visar det sig att förskollärarna är medvetna om varför och hur de använder sig av musik som ett medel för lärande i förskolan. De menar att de teoretiska aspekterna språk, motorik och socialt samspel ligger till grund men att glädjen i musiken är minst lika viktig. Vi kan se att förskolorna använder sig i mer eller mindre utsträckning av musiken dagligen i olika former i lärandet. Vi kan se stora skillnader mellan förskolan i villaområdet och förskolan i Göteborgs innerstad i förhållande till förskolan som ligger i ett mångkulturellt område. Den mångkulturella förskolan som inriktar sig på musik har en helt annan medvetenhet och ägnar stor del av dagen till att arbeta med musik som ett medel för lärande gällande språk, motorik och socialt samspel. Samtliga informanter påpekar vikten av att använda musiken i det vardagliga arbetet tillsammans med barnen, detta kan handla om den föreberedda sångsamlingen eller att stödja och uppmuntra den spontana sången ute på gården, när barnen gungar eller när vi som pedagoger byter blöjor på barnen och sjunger tillsammans under tiden. Detta illustrerar vad Hammershøj (1997) skriver om att barnen i den spontana sången leker med ord och text och sätter ihop egna melodier detta är något författaren uppmuntrar pedagoger till att använda sig av tillsammans med barnen (s.71). Informanterna poängterar att det är viktigt att man som pedagog uppmärksammar och stimulerar barnens spontansång.

Pedagogerna menar att det är av yttersta vikt att ta tillvara på alla tillfällen som ges till sång och musicerande och att vi som pedagoger har en medvetenhet om hur viktig och lustfylld sången är för barnen. Två av informanterna menar att den spontana sången är minst lika viktig som den planerade är, ett exempel informanten tar upp är när barnen spontant tar in sången i sin lek omedvetet. En annan av informanterna tar som exempel att även vi som pedagoger ska ta tillvara på de tillfällen som ges när det handlar om spontansång, detta kan ske exempelvis vid blöjbyte eller påklädning menar hon. Även Bjørkvold (2005) belyser betydelsen av den spontana sången som han menar är viktig vid alla tillfällen i barnens vardag och hur den utformas beror på situationen och stunden (s. 65).

Samtliga informanter har dagligen samlingar i någon form. De tre informanterna Liselotte, Yvonne och Inger på den mångkulturella förskolan samt Lina på förskolan i Göteborgs innerstad har samling med inslag av musik varje dag i sin verksamhet. De två övriga informanterna Lena och Anita har också de samlingar men väljer att ha en något mindre samling dagligen där inte lika mycket musik ingår och lägger krutet på fredagarna istället då de har en gemensam sångsamling med de andra avdelningarna på huset. Anita menar att detta beror på att tiden inte räcker till och menar att de har pratat mycket om att de vill sjunga mycket mer men säger att det är mycket som ska hinnas med under dagen.

Informanten Yvonne som arbetar på förskolan som inriktar sig på musik berättar att barnen på förskolan får spela många instrument men även tillverka egna och att de tar tillvara på alla material som finns i närmiljön.

Det kan till exempel handla om att ta tillvara på gamla petflaskor, pinnar, plåtburkar ja i stort sett det mesta går att återanvända och göra instrument av menar Liselotte. Vidare förklarar Liselotte hur roligt det är att göra egna sånger tillsammans med barnen, barnen har otroligt mycket tankar och idéer om vad och hur en sång kan handla om. Detta är något som vi pedagoger bör uppmuntra och ta tillvara på menar Liselotte. Vesterlund (2003) visar på att man kan med små enkla medel skapa miljöer och material som bildar en musikalisk miljö. Hon menar att till exempel en hink är en perfekt trumma i barnens värld och en burk med pärlor blir en maracas. Vidare menar Vesterlund att den stora idékällan till musiken är barnens egna tankar och idéer (s.26). Vad får det för resultat för barnen om pedagoger använder sig av musik som ett medel för lärande? Hur tänker pedagogerna kring musik som ett medel för lärande?

Nedan besvarar vi dessa två frågor gemensamt på grund av att vi anser att de två går ihop med varandra.

Vi har noterat att informanterna ger uttryck för att det primära med att använda sig av musik är att musik är och ger glädje. Lina menar att musik är bra för både vuxna och barn och musik är en källa till glädje. Yvonne menar att musiken öppnar upp till gemenskap och barnen utvecklas genom det och det blir ett glädjefyllt lärande för barnen.

Vidare menar Lena att självklart blir det resultat i barns lärande och utveckling av att använda sig av musik som medel för lärande. Lena menar att ”det språkliga och kognitiva med rörelser tycker jag är något som musiken främjar, och som sagts tidigare glädjen”. Dessutom menar Liselotte att musik är ett fint sätt för all typ av inläring och tar som exempel barn från andra kulturer som inte har föräldrar som talar svenska hemma. Musik är då ett utmärkt sätt att träna sig i det svenska språket anser Liselotte. Viktigt är också att barnen skall tycka musik är roligt och lustfyllt och att få ett intresse för musik. Som exempel tar en av våra informanter upp ett fall med en fem- årig pojke på hennes förskola. Pojken har en del språksvårigheter och även problem att vara tillsammans med andra barn i grupp. Pojken älskar däremot att sjunga och röra sig och genom det tränar han sig i sitt språk, motorik och det sociala samspelet på ett lustfyllt och omedvetet sätt.

I intervjun med Lena har vi uppmärksammat bekymmer där hon beskriver att hon har med sig dåliga erfarenheter från sin skoltid i bagaget. Hon berättar om att hon redan från tredje klass inte fick sjunga så det lät något när de hade ämnet musik. Istället för att sjunga högt fick hon mima de sånger de skulle sjunga i klassen, detta för att de andra eleverna i klassen skulle slippa höra hur falskt hon sjöng. Tänk då över att Lena inte är mer än 47 år och inte 87 som man lätt kan tro när man hör något sådant. Lyckligtvis säger Lena att hon har släppt det där nu, hon bryr sig inte om att hon inte sjunger vackert enligt vissa utan hon har vänt det tråkiga till något bra och känner enbart glädje i att sjunga tillsammans med barnen på förskolan. Där kan vi se ett tydligt exempel på att om man bara försöker och vågar sjunga tillsammans med barnen så blir det ett lustfyllt möte med musiken och något som barnen får med sig som en del i sin vidareutveckling.

Vesterlund (2003) poängterar att vi kan arbeta med musik på olika sätt och att det inte spelar någon roll om vi spelar och sjunger själva eller lyssnar på musik. Bara att det känns lustfyllt och att man har ett öppet sinne till musiken (s.19). Även Sundin (1995) pekar på att självklart

är det positivt om vi som pedagoger kan spela och sjunga men det viktigaste är att vi kan skapa tillfredställande miljöer och sammanhang där vi använder oss mycket av musik och sång i förskolan och där den blir en naturlig del i lärandet (s.146).

Även Jederlund tar upp att det finns många pedagoger ute på förskolor och skolor som inte känner sig trygga i sin musiska roll vilket är något som kan bli ett bekymmer, det viktiga är inte att vi sjunger bra utan det mest betydelsefulla är att vi som pedagoger har en positiv inställning och vilja till att öva upp vår musiska lekfärdighet. Sist men inte minst är pedagogens viktigaste funktion att vara en engagerad musisk lekledare. Om du som pedagog inte har någon inlevelse i det du gör uppstår ingen upplevelse av situationen (Jederlund 2002).

Genom intervjuerna har vi kunnat se att vissa förskolor inte arbetar i så stor omfattning med musiken medan andra har inriktning musik och arbetar ständigt med det. I intervjun med Anita säger hon att hon känner att inte tiden räcker till och att hon har kört fast i gamla hjulspår. I intervjun anger hon dock att hon tycker musik är roligt men att hon inte riktigt har kraften att utveckla och använda sig av den i sitt arbete som pedagog. Som Lina tar upp är det viktigt med variation i lärandet, genom att ta in nya sånger och nya instrument så utvecklas musiken vidare hela tiden och barnen tröttnar inte på det.

Språket är en viktigt del i det sociokulturella perspektivet (Dysthe 2003:31). Vi kan av våra informanter se att de upplever musiken som ett verktyg till språket och att barnens språk utvecklas genom att använda musiken som ett medel för lärande. Uddén (2004) menar att "sången ligger mellan lätet och talspråket" (Uddén 2004:83). Vidare pekar Uddén på att förmågan att kunna sjunga kommer före talspråket men att de kompletterar varandra (s.9). Både Yvonne, Liselotte och Inger tar upp detta med att musiken blir extra viktigt för de barn som har annat modersmål än svenska. Detta är något Inger som har annat modersmål styrker och hon tycker musiken borde vara huvudämne i förskolan på grund av att den ger så mycket till språkets fördel.

Liselotte förklarar att man ser språket utvecklas snabbt via musiken och att de stöter på ord i musiken som de annars inte hade stött på. Detta relateras till Jederlund som gör tydligt att språkutveckling inte kommer av sig själv, en inspirerande, närvarande och språkande omgivning är absolut nödvändig och där kan inte förskolans roll betonas nog (2002:26). Han menar vidare att det är viktigt att barn har engagerade samtalspartner, lekkamrater och medmusikanter för att få möjlighet att få utveckla sitt språk i samspel med andra (s.146).

Liselotte menar att musik är "ett guldläge" då man kan få till all typ av rörelse. Hon menar vidare att musiken stimulerar både grovmotoriken och finmotoriken. Hon ger ett exempel kring detta när hon sätter på en lugn låt och barnen får göra lättare rörelser med sjalar.

Samtliga informanter kopplar samman motoriken med musiken och menar att det finns många sånger och lekar som tar in barnen i rörelsernas värld. Som Lina tar upp är det bra med musiken då den kan utveckla att man kan göra flera saker samtidigt vilket i sin tur utvecklar det motoriska. Barn utvecklar sina rörelsefärdigheter under hela sin uppväxt och blir allteftersom duktigare på att kontrollera sin kropp i det dagliga och i sin lek (Langlo-Jagtøien, Hansen, Annerstedt 2002:61).

Vårt arbete som genomsyras av det sociokulturella perspektivet vilket belyser vikten av sammanhanget och miljön runt omkring barnet (Claesson 2002:30), kopplar vi samman med Hammershøys tankar kring en musikalisk miljö runt omkring barnet. Hon poängterar att pedagogen bör skapa miljöer för barnet där man kan känna trygghet och lust att experimentera

med ljud och rörelser i en musikmiljö tillsammans med andra (Hammershøj 1997:81). Genom att ta in musiken i till exempel samlingen i förskolan så hamnar barnet i ett socialt samspel. Vår bedömning är att förskolan är exempel på en arena för sociala samspel och det kan ske likaväl mellan en hel barngrupp som mellan två barn.

Därför är de planerade tillfällena som till exempel olika variationer av samlingar i förskolan värdefulla. Det kan handla om en musiksamling där alla får chans att medverka och synas. Det finns barn som kan ha svårt att delta i gruppsammanhang och för de barn blir det sociala sammanhanget viktigt men minst lika viktigt för de barn som i vanliga fall brukar vara i centrum. Vidare nämner pedagogen att samspelet i samlingen är viktigt och att vara lyhörd mot sina kamrater när man till exempel ska sjunga, det gäller då att koncentrera sig och lyssna på varandra så man börjar och slutar att sjunga samtidigt. Att kunna göra samma sak om än bara för en liten stund, sitta bredvid varandra och känna gemenskap.

7 Slutdiskussion

Utifrån våra intervjuer och relevant litteratur har vi fått svar på våra tre olika frågeställningar samt uppfyllt syftet med vårt arbete. Vi har fått reda på att pedagogerna ute på de undersökta förskolorna använder musik i dagliga samlingar, spontansång och i barnens lek. Vidare har det visat sig under våra intervjuer att pedagogerna på förskolorna använder sig av musik som ett medel för lärande och genom detta får det som resultat att barnen utvecklas dels språkligt och motoriskt men också det sociala samspelet genom att använda sig av musik. Alla pedagoger vi samtalat med under våra intervjuer är enbart positiva till att använda sig av musik i barnens språk, motorik och sociala samspeletsutveckling.

Efter att ha läst om ett antal olika perspektiv under vår utbildning upplevde vi att det sociokulturella perspektivet var det som bäst passade in för vårt arbete. Det sociokulturella perspektivet anser vi understryker mycket av det pedagogiska arbetsätt som vi tycker man som pedagog bör arbeta utifrån gällande vårt valda ämne i vår uppsats. Därmed inte sagt att det sociokulturella är det enda rätta men just i vårt arbete anser vi att det passar bäst in. Det sociokulturella perspektivet tar upp de saker vi anser viktiga i barns lärmiljö. Det vill säga att barn lär av varandra och lärandet sätts in i ett sammanhang och blir konkret för barnet. Som exempel kan nämnas om man ska lära sig något om ett visst ämne blir det lättare att förstå genom att man får upptäcka och förstå själv, inte bara höra eller läsa om det i en bok, lärandet blir då situerat. Perspektivet verkar belysa våra tre frågeställningar på ett konkret och relevant sätt.

Dysthe (2003) tar upp det sociokulturella perspektivet där hon menar att *språket* är det främsta verktyget. Genom våra intervjuer har vi kunnat se att musiken främjar språkutvecklingen och att språket kan användas på olika sätt genom musiken. Som exempel kan nämnas barn med annat modersmål än svenska, men givetvis barn med svenska som modersmål på samma sätt. Språket används och repeteras genom sång, rim och ramsor. Pedagogerna kan även använda sig av bilder som föreställer det de sjunger om, barnen kopplar då ihop det de sjunger med de som är på bilden och får även där träna sig i sin språkutveckling. Vidare menar en av informanterna att språket kommer av sig själv utan att behöva traggla och träna, vilket är något de andra informanterna inte riktigt håller med om. De menar istället att det är bra med upprepning av sånger och ramsor och de ser att barnens språk utvecklas snabbt genom att använda sig av musik regelbundet. En av informanterna ger ett exempel där hon ser att barnen tar med de sånger de sjungit under samlingen med pedagogen in i sin egen lek.

Informanterna tycker det är intressant att musik innefattar många olika delar, inte minst *motoriken*. En av informanterna menar att genom musiken får barnen chans att röra sig, leka, hoppa och skutta. Vidare menar en annan informant att motoriken ligger musiken nära till hands, det kan handla om att barnen hör melodier och med medföljande instruktioner får barnen klarhet i hur de ska röra sig. En annan informant menar att det är intressant att man möter och kan öva sig i både fin och grovmotorik. I finmotorik övar sig barnen i sina exakta rörelser såsom händer, ansikte och fötter och i grovmotoriken övar de sig i de stora rörelserna som armar, rygg, mage och ben (Langlo-Jagtøien, Hansen, Annerstedt 2002:61).

En annan viktig del inom det sociokulturella perspektivet är det *sociala samspelet* med andra. Vi har kunnat dra slutsatser av de intervjuer vi gjort att samspelet har betydelse i barns uppväxt och speciellt i förskolan där en samspelande miljö speglar verksamheten. Informanterna har bevisat på olika sätt att genom samlingar med musikinslag så blir det sociala samspelet tydligt. Som exempel på detta kan nämnas om pedagogen på förskolan har en samling tillsammans med både de stora och små barnen där det är olika svårighetsgrad på de aktiviteter de gör. Då kan de lite större barnen hjälpa de mindre vilket då gör att det blir ett lärotillfälle för de små barnen med hjälp av de stora med inslag av samspel mellan barnen. Ett annat tydligt exempel på samspel i förskolan är att barngruppen delas in i två smågrupper där den ena gruppen sjunger en fråga och den andra gruppen av barn svarar med att sjunga svaret, ett exempel på en sådan sång kan vara Var bor du lilla råtta? Likaså Bro Bro breja är ett exempel på sånglek där samspelet barnen emellan är betydande.

9 Slutord

Vi är nöjda med vårt val av ämne. Detta för att det har bidragit till att vi har fått upp ögonen ännu mer kring varför och i någon mån hur man kan använda musik som medel för lärande i förskolan. Undersökningen visade att det är viktigt för en pedagog att våga använda sin fantasi och kreativitet och utveckla saker vidare och att ta vara på barnens tankar och idéer kring musiken. Undersökningen visade också att informanterna arbetar med musik som medel – om än i olika omfattning – för språkutveckling samt utveckling av motorik och socialt samspel. Vår slutsats är dock att musik verkar vara ett underutnyttjat medel för lärande på flera förskolor.

Slutligen vill vi lyfta fram vad både informanter och vi själva förknippar med musik: att den ger glädje.

"Musik skapar glädje och dans

Glädje och dans skapar rörelse

Rörelse skapar koordination

Koordination skapar förståelse

Förståelse skapar ord

Ord skapar meningar

Meningar skapar ett språk" (Vesterlund 2003:8).

Referenser

- Bjørkvold, Jon-Roar. (2005). *Den musiska människan*. Stockholm: Runa förlag
- Carlgren, Ingrid.(1999). *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Claesson, Silwa (2002). *Spår av teorier i praktiken. Några skolexempel*. Lund: Studentlitteratur
- Dysthe, Olga (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson, Henrik & Wängnerud Lena (2007). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Nordstedts
- Hammershøj, Henny (1997). *Musikalisk utveckling i förskoleåldern*. Lund: Studentlitteratur
- Jagtøien Langlo, Greta & Hansen, Kolbjörn & Annerstedt, Claes.(2002). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare
- Jederlund, Ulf. (2002). *Musik och språk. Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling*. Stockholm: Runa förlag
- Stukåt, Staffan. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Sundin,Bertil. (1995). *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm: Liber Utbildning.
- Säljö,Roger. (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma.
- Uddén, Berit. (2004). *Tanke-Visa-Språk. Musisk pedagogik med barn*. Lund: Studentlitteratur
- Vesterlund, Mallo. (2003). *Musikspråka i förskolan. Med musik, rytmik och rörelse*. Stockholm: Runa förlag
- Vygotskij, Lev S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Bokförlaget Daidalos, Göteborg
- Öhman, Margareta & Aspeli, Vidar. (2001). *Lekfull närvaro*. Stockholm: Runa förlag

Otryckta källor

Intervju med informant Lina 2010-04-15

Intervju med informant Lena 2010-04-15

Intervju med informant Anita 2010-04-15

Intervju med informant Liselotte 2010-04-21

Intervju med informant Yvonne 2010-04-21

Intervju med informant Inger 2010-04-21

Ljudupptagningar har raderats och utskrifter av intervjuerna finns i författarnas ägo.

Utbildningsdepartementet. *Läroplanen Lpfö-98* Stockholm: Hämtat 11 Maj 2010, från <http://www.skolverket.se/sb/d/468>

Bilaga 1

Intervjufrågor

Uppvärmningsfrågor

1. Vad heter du?
2. Hur gammal är du?
3. Hur länge har du arbetat på förskolan?
4. Hur länge har du arbetat inom yrket?
5. Vilken utbildning har du?
6. Hur lång var din utbildning när du läste?

Frågeställning 1

7. Arbetar ni med musik på er förskola?
8. Hur och när använder ni er av musik i verksamheten?

Frågeställning 2

9. Kan du se något/några konsekvenser i barns lärande och utveckling av att använda musik som medel för lärande?

Frågeställning 3

10. Vilket/vilka är syftet/syftena med att använda musik i verksamheten?
11. Är alla i arbetslaget på samma nivå när det gäller att arbeta med musik på förskola?
12. Anser du som pedagog att tiden räcker till för att arbeta med musik i så stor utsträckning som du önskar?
13. Hur tänker du kring musik som medel för lärande för barns utveckling gällande språk?
14. Hur tänker du kring musik som medel för lärande för barns utveckling gällande motoriken?
15. Hur tänker du kring musik som medel för lärande för barns utveckling gällande socialt samspel?
16. Hur skulle du vilja använda musik i verksamheten om du tänker bort begränsningar i tid och resurser?